

Státní divadlo Ostrava - Činohra Petra Bezruče

Roman C í s a ř : Revoluční freska (na motivy románového frag-
mentu "Rus krví umytá" Arťoma Vesjolého
překlad : Josef Sedlák
režie : Josef Janík
výprava : Marta Roszkopfová
hudba : Vladimír Studnička
choreografie : Boris Slovák j.h.
čs.premiéra : 11.dubna 1986, zhlédnuty gen.zkoušky 9.a 10.4.

Scénická montáž Revoluční freska předtává realistický obraz ruské revoluce, vycházející z nejlepších tradic ruské a sovětské prózy. Postihuje revoluční vlnu vzednutou v mohutném poryvu složitých vztahů i konečných důsledků (jaké byly v poměrech tehdejšího zaostalého Ruska naprosto zákonité). Osvědčený inscenační tým se rozhodl respektovat a důsledně volenými postupy záměrně umocnit "autentický postoj autora", nacházejícího se přímo v centru převratných událostí. Volba neokázalých vyjadřovacích prostředků umožňuje nenásilné vtažení mladého diváka do složité problematiky revolučního kvasu nacházejícího se ve stavu zrodu.

Už samotné scénografické řešení eliminuje mnohé vžité představy. Prakticky až do momentu děkovačky probíhá inscenace v konstantním hracím světle, hrací prostor předsunutý pomocí odhalených praktikáblů až nad orchestřiště je zaplněn běžným nábytkem, na jaký jsme zvyklí například z divadelní zkušebny. Nefalšovanou patinu omšelosti lze vystopovat dokonce i na velkém koncertním křídle. Nad černý prostor jeviště se od stropu nad hlavami diváků snáší tylový baldachýn, evokující těžká oblaka, ~~ale chvílemi také~~ ^{nebo} ~~obrovskou~~ ^{gigantickou} zástavu.

V okamžiku potlačení světla v sále vcházejí "do zkušebny" dvě desetiletá děvčátka slavnostně oblečená k příležitosti jakéhosi koncertu. Postupně objevují tajemný svět podivně směšných rekvizit

upřímně se baví exaltovaným výrazem ikony, rozpustile provedou několik salt-a zatímco jedna z nich pro sebe objevila piano, druhá se náhle zarazí a omluvně do publika nasměruje svoji repliku "Tady jsem. nani!". Posléze se obě sejdou nad klaviaturou a začnou čtyřručně hrát úvodní melodii, která neustále narůstá. To už je ale zpozřdíli pozruje mladý muž v celťovém pracovním oděvu (autor) a po chvíli k nim přistoupí, položí (omluvně) ruku na rameno jedné z dívek a odvádí je na lavičku v pozadí jeviště. Přicházející účinkující odtlačí piano z proscénia, kde zůstane samotný autor s promluvou k divákům. S příchodem harmonikáře propukne nevázané veselí - začína scéna bujaré venkovské veselky.

V ostrém sledu po sobě následují další sekvence zprostředkující revoluční události v "malém" venkovském prostředí, do "hry" se postupně zapojují představitelé probouzejících se revolucionářů, stejně jako představitelé světské i církevní moci, usilující o návrat zaběhaných pořádků. Kontrastně k průběžnému scénosledu jsou realizovány přímé promluvy autora k divákům stejně jako sekvence zprostředkující netečnost elitních (společenských) kruhů vůči bolavému zápasu o záchranu zdecimované země. S příchodem rudoarmějce se (v) zadním plánu odehrává koncert v moskevském paláci - líbezná mozartovská árie ostře kontrastuje s neučesaným zápasem prostých lidí o budoucí řád "věcí společných". Scéna občanské války je vystřídána zoufalým pokusem radikálně zlikvidovat strůjce chaosu. Úzce soukromé zájmy jsou konfrontovány s postupným uvědomováním potřeby pevného řádu, schopného nastolit rovnocenné životní podmínky pro všechny občany bez rozdílu.

Vypjaté zoufalství prohlédnuvších je konfrontováno se zaslepeností sobců, nebo povrchní koketérií s myšlenkou revolučních proměn. Určujícím rysem Janíkovy režie je při tom systematická snaha postihnout občansky angažovaný postoj, neretušující pokrytecky pochybená stanoviska, ani omyly vznikající "za pochedu". Důležitou

*Nikolajev, jenom s tímto představením pěnía
resolventní dohled, kdy vyjde na hru rukou
v ml. s plováním v ohně a s jakýmžto
benzenem.*

sekvencí se situacemi, vyvolávajícími upřímný divácký smích. Režisér programově vyloučil šablonovitě, lacině efektní postupy, a tak například jediný výstřel, k němuž během inscenace dochází, je výsledkem zoufalé snahy nedovolit nastolení anarchie, ~~kdy~~ ^v samotném závěru zásobovací ~~komisary~~ ^{komisař} Vaňakin namíří zbraň proti kulakovi ~~komisary~~, deroucím se "přes mrtvolu" jenom za vlastním prospěchem. S tímto výstřelem všechna vrava ^{na jevišti} rázem zmakne a lid prostý i privilegiovaný se vrhne k zemi. Piané, do té chvíle okupované operní divou a salonním klavíristou zůstává opuštěné, nad hlavami diváků se utrhne "nebe" - teď už jenom šedivý tyl se volně snáší do prostoru jeviště, kde ulpí na obrysech nábytku i lidských těl. Na proscénium přicházejí obě dívky z prologu, pod tylovou rouškou objeví klaviaturu, pokleknou před ní a zvolna začnou hrát ústřední melodii. V hasnoucím světle na sebe v nejistotě z následků radikálního činu napjatě hledí komisař s autorem Nikolajem Ivanovičem Kočkurovem.

Sokorja

Navzdory silné neoblibě válečných témat uváděných sporadicky na našich divadelních scénách se ostravskému týmu podařilo získat pro neobvykle náročný projekt prakticky celý umělecký soubor Činohry Petra Bezruče. S nečekaně příznivou odezvou se jejich snaha setkala už během generálních zkoušek, kdy v hledišti zasedli nejenom mnozí kolegové ^{Zaměkova} ze Státního divadla, ale také řadový technicko-provozní personál. Inscenace Revoluční fresky je bezesporu z rodu tvůrčích činností, jaké nemohou nechat diváka lhostejným - a první spontánní přijetí ze strany oficiálních činitelů, odborné kritiky, ale především řadových diváků (jinž ~~především~~ je divadelní snažení určeno), dokazuje opodstatněnost zvolené cesty.

Vzhledem k nesporným uměleckým i závažně angažovaným kvalitám inscenace doporučuji ^{zvážit} možnost ocenit její tvůrce cenou Ministerstva kultury.